

ศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามหลักเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรในเมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

Potential of Raising Native Chicken According to Good Agricultural Practices (GAP) of Farmers in La District, Udomxay Province, Lao People's Democratic Republic

อัมพร ผาสุก พหุล ศักดิ์คะทัศน์* พุฒิสรรค์ เครือคำ และ สายสกุล ฟองมูล

Amphone Phasouk Phahol Sakkatat* Phutthisun Kruekum and Saisakul Fongmul

สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290
Department of Resources Development and Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Production
Maejo University, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: Phahol@mju.ac.th

(Received: 5 August 2021; Revised: 15 December 2021; Accepted: 1 March 2022)

Abstract

This study aimed to explore potential good agriculture practice focus on knowledge and practical of local farmers in La district, Udomxay province, Lao People's Democratic Republic. A set of questionnaires was used for data collection administered with a group population of 319 local farmers who rearing native chicken in La district. Obtained data were analyzed by using descriptive statistics i.e. frequency, percentage, standard deviation, Maximum score and Minimum score. Results revealed that the respondents were female with age average of 31.07, education were elementary school or lower, and marital state, the respondents had a moderate level of knowledge and understanding about native chicken rearing (average score was 10.6 of 21). Regarding guidelines for good agriculture practice for the native chicken farm, using 5 level measurement based on Likert's scale, it was found that the overall was moderate score (2.89), the score of water management, farm components, environmental management, and feed management were 3.50, 3.43,

3.22 and 3.00, respectively. However, the farm management, animal health care, and animal welfare scores were low at 2.40, 2.39 and 2.19, respectively

Keywords: Good agriculture practice, native chicken, knowledge of native chickens

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามหลักเกษตรที่ดีที่เหมาะสม (GAP) โดยทำการศึกษาศักยภาพใน 2 ประเด็นคือ ความรู้ และการปฏิบัติได้ ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในเมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในเมืองหลา แขวงอุดมชัย จำนวน 319 คน โดยใช้แบบทดสอบเพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง และใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 31.07 ปี สำเร็จการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า อยู่ในสถานภาพสมรส เกษตรกรมีระดับของความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 10.6 คะแนน จากทั้งหมด 21 คะแนน) ในด้านแนวทางการปฏิบัติตามแนวทางเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมือง โดยใช้การวัด 5 ระดับตามแบบของ Likert's scale พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ระดับปานกลาง (\bar{x} = 2.89) โดยเรียงค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการน้ำ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการอาหาร อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{x} = 3.50, 3.43, 3.22 และ 3.00 ตามลำดับ) ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพสัตว์ และด้านสวัสดิภาพสัตว์ อยู่ในระดับน้อย (\bar{x} = 2.40, 2.39 และ 2.19 ตามลำดับ)

คำสำคัญ: การปฏิบัติตามเกษตรที่ดี ไก่พื้นเมือง ความรู้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

คำนำ

ไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ปีกที่มีขนาดตัวเล็กโดยทั่วไปไก่ที่มีน้ำหนักตัว 1.5 กิโลกรัม จะให้เนื้อประมาณ 800 กรัม และใช้อาหาร 3.5 กิโลกรัม นอกจากนั้น มูลไก่ที่ได้จากการเลี้ยงยังเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แกดิน และสามารถลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์น้ำได้อีกด้วย (Livelihood Improvement Project for Southern Mountainous and Plateau Areas

of Lao PDR, 2014) โดยในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่าไก่พื้นเมืองเป็นอาหารที่ให้โปรตีนคุณภาพที่ดี เป็นเนื้อที่ย่อยได้ง่ายเหมาะแก่การเป็นอาหารให้ผู้อยู่สูงอายุและเด็กเล็ก ซึ่งปัจจุบันมีการบริโภคเนื้อไก่พื้นเมืองกันมากขึ้น โดยเปอร์เซ็นต์การบริโภคเนื้อทั้งหมดของคนลาวจะมีเนื้อสัตว์ปีกถึงร้อยละ 35-40 (Agricultural and Forestry Office La District, 2019) จึงทำให้ไก่พื้นเมืองมีราคาค่อนข้างแพง

การเกษตรโดยรวมในปัจจุบันของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกำลังมีการขยายตัว มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 3.4 ต่อปี ซึ่งส่วนมากเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน ที่มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป หรือการเกษตรแบบครัวเรือนที่ประชาชนทำมาหากินพอเลี้ยงครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเลี้ยงสัตว์และการประมงมีการเติบโตไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจากมีความต้องการของตลาดเพิ่มมากขึ้น โดยการผลิตส่วนมากเพื่อเป็นอาหารมนุษย์ เช่น ปลา ไก่ หมู โค และกระบือ ซึ่งการเลี้ยงสัตว์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร ซึ่งรายได้เกือบร้อยละ 50 ได้มาจากการเลี้ยงสัตว์ (Bountong, 2000) สัตว์ปศุนีว่ามีบทบาทสำคัญอีกชนิดหนึ่งในการตอบสนองความต้องการด้านเนื้อ โดยนโยบายถึงปี พ.ศ. 2568 ต้องผลิตสัตว์ปีกให้ได้ 114,000 ตัน และไข่ 78,000 ตัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำต้องตระหนักถึงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกในเขตชนบท เพื่อตอบสนองต่อความต้องการอาหารที่การส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ให้ถูกต้องตามเทคนิค มีการป้องกันพยาธิ และปฏิบัติตามหลักการความปลอดภัยด้านชีวภาพ

แผนพัฒนาการเกษตร ป่าไม้ และพัฒนาชนบทปี พ.ศ. 2562 ของแขวงอุดมชัยได้กำหนดไว้ 3 ด้าน โดยเฉพาะด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์และการรับประกันความมั่นคงทางด้านเสบียงอาหาร โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์และการประมงได้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ทั้งด้านการเปลี่ยนให้เป็นระบบรูปแบบ และวิธีการเลี้ยง จากการเลี้ยงแบบธรรมชาติไปสู่การเลี้ยงที่นำใช้เทคนิคที่ทันสมัยเข้าช่วย และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 5 ปี ครั้งที่ 2 ระยะที่ 10 (2558-2562) ของเมืองหลา ดำเนินงานการเลี้ยงสัตว์และสัตวแพทย์ได้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น

เป็นลำดับ มีการเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการเลี้ยงจากการเลี้ยงแบบธรรมชาติสู่การเลี้ยงที่นำเทคนิคที่ทันสมัยมาใช้ เลี้ยงเป็นกลุ่ม เลี้ยงเป็นฟาร์ม มีการปลูกพืชอาหารสัตว์ และมีการใช้ยาป้องกันพยาธิ โดยทั่วเมืองมีสัตวแพทย์ประจำในหมู่บ้านจำนวน 45 คน มีตู้ยาสัตวแพทย์ 1 แห่ง และสามารถป้องกันพยาธิสัตว์ได้ทั้งหมด 51,799 ตัว สามารถตอบสนองความต้องการเนื้อและไข่เพื่อบริโภคภายในเมืองได้ 489.23 ตัน เฉลี่ย 29 กิโลกรัมต่อคนต่อปี (Planning and Investment Office La District, 2019)

เมืองหลาเป็นเมืองที่มีเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ปีกมากที่สุดในแขวงอุดมชัย มากถึงร้อยละ 90 ของจำนวนครอบครัวทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงสัตว์ปีกในเมืองหลาส่วนมากเป็นการเลี้ยงขนาดเล็ก เลี้ยงแบบใช้เป็นอาหารในครอบครัว พออยู่พอกิน มีขายเป็นสินค้าบ้างเป็นจำนวนน้อย และระบบการเลี้ยงยังไม่ได้มีการพัฒนา ไม่มีการนำเทคนิคที่ทันสมัยเข้ามาช่วย (Agricultural and forestry Office La District, 2019) โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 70-80 เลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยตามธรรมชาติ จำนวนไก่ที่เลี้ยงประมาณ 10-20 ตัวต่อครอบครัว ปัจจุบันอาหารไก่ เช่น พืช ผัก และแมลงที่มีในธรรมชาติได้ลดลง ทำให้ผู้เลี้ยงต้องซื้ออาหารสำเร็จรูปที่นำเข้าจากประเทศเพื่อนบ้านมาเลี้ยงไก่ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น (Laos Extension for Agriculture Project, 2003) ซึ่งจากแผนพัฒนาการเกษตรป่าไม้ และพัฒนาชนบทปี พ.ศ. 2562 ของแขวงอุดมชัย ในด้านการรับประกันความมั่นคงทางด้านเสบียงอาหาร โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์และการประมงให้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ทำให้เมืองหลามีการปฏิบัติงานการเลี้ยงสัตว์และสัตวแพทย์ปรับปรุงดีขึ้นตามลำดับ มีการปรับเปลี่ยนระบบรูปแบบ และวิธีการเลี้ยงจากการเลี้ยงแบบ

ธรรมชาติไปสู่การเลี้ยงที่นำเทคนิคที่ทันสมัยเข้ามาช่วยมากขึ้น (Planning and Investment Office La District, 2019)

จากประเด็นข้างต้น เมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้การส่งเสริมการเกษตรได้รับผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาศักยภาพ การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในเมืองหลาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน และพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร และกรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมที่มีศักยภาพตรงตามความต้องการของเกษตรกร อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริงกับเกษตรกรต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สมาชิกเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในเมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 319 ครัวเรือน โดยได้จากการสุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ทั้งหมดจำนวน 21 หมู่บ้าน 1,573 คน ที่คำนวณได้จากสูตรของ Taro Yamane (1973) โดยใช้ความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการค้นคว้าจากตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ซึ่งลักษณะแบบสอบถามจะแยกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้และความเข้าใจ 7 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านการจัดการอาหาร ด้านการจัดการน้ำ ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพสัตว์ ด้านสวัสดิภาพสัตว์ และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยที่ลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัยคือ ถูกและผิด ทั้งแบบคำถามเชิงบวกและคำถามเชิงลบ จำนวน 21 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตอบคำถามผิด = 0 คะแนน

ตอบคำถามถูกต้อง = 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง อำเภอหลา จังหวัดอุดมชัย ใช้แบบทดสอบที่มีจำนวนคำถามทั้งหมด 52 ข้อ แบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านการจัดการอาหาร ด้านการจัดการน้ำ ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพสัตว์ ด้านสวัสดิภาพสัตว์ และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยลักษณะคำถามทั้งหมดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 5 ระดับ คือ

มีการปฏิบัติมากที่สุด = 5 คะแนน

มีการปฏิบัติมาก = 4 คะแนน

มีการปฏิบัติปานกลาง = 3 คะแนน

มีการปฏิบัติน้อย = 2 คะแนน

มีการปฏิบัติน้อยที่สุด = 1 คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามและจัดลำดับข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลร้อยละ และแจกแจงความถี่ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติ

สำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อทำการ แจกแจงข้อมูลที่ได้ในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลของแบบทดสอบคำถาม ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง เมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีคำถามความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง 7 ด้าน คือ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านการจัดการอาหาร ด้าน การจัดการน้ำ ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพ สัตว์ ด้านสวัสดิภาพสัตว์ และด้านการจัดการ สิ่งแวดล้อม โดยข้อคำถามในทุกด้านรวมทั้งหมด 21 ข้อคำถาม จากนั้นนำมาตรวจนับคะแนนเพื่อจัด ทำเป็นระดับความรู้ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- 0 – 7 คะแนน หมายถึง ความรู้น้อย
- 8 – 14 คะแนน หมายถึง ความรู้ปานกลาง
- 15 – 21 คะแนน หมายถึง ความรู้มาก

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองของ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง เมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีความรู้ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี 7 ด้าน คือ ด้าน องค์ประกอบฟาร์ม ด้านการจัดการอาหาร ด้านการ จัดการน้ำ ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพสัตว์ ด้านสวัสดิภาพสัตว์ และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยการใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำ คะแนนที่ได้ตามความเป็นจริงมาคำนวณหาน้ำหนัก ค่าเฉลี่ยเพื่อตีความหมายให้เป็น มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ น้อยที่สุด ตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

- มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.50
- ระดับการปฏิบัติได้น้อยที่สุด
- มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 – 2.50
- ระดับการปฏิบัติได้น้อย
- มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 – 3.50
- ระดับการปฏิบัติได้ปานกลาง
- มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 – 4.50
- ระดับการปฏิบัติได้มาก
- มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 – 5.00
- ระดับการปฏิบัติได้มากที่สุด

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเพศหญิงร้อยละ 61.1 ทั้งนี้เนื่องจากเมืองหลาเป็นเมืองที่ได้รับการ ช่วยเหลือจากโครงการโภชนาการเพื่อสตรีมีครรภ์ และเด็กอายุไม่เกิน 2 ปี และการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นกิจกรรมหลักในครัวเรือนของเกษตรกรใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกด้วย โดยตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 31.1 ปี ซึ่งเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุน้อย ซึ่งเป็นวัยที่ค้นหาประสบการณ์ใหม่ ดังนั้นจึงมี โอกาสที่จะนำประสบการณ์และความรู้ไปปรับใช้ ในการเลี้ยงไก่ได้ดีกว่าวัยอื่น ด้านการศึกษาพบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งมีระดับการศึกษาในชั้น ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 55.5) เนื่องจาก คนในชนบทส่วนมากจะยึดถือเอานโยบายของ ภาครัฐสืบต่อกันมาจนถึงลูกหลาน โดยเมื่อจบ การศึกษาในระดับประถมศึกษาก็ถือว่าเป็นผู้มีความรู้ขั้นพื้นฐาน จึงไม่ค่อยเรียนต่อในระดับ ที่สูงขึ้น

ระดับความรู้ของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

จากผลการวัดระดับความรู้ของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพบว่า ระดับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (10.6 คะแนน) โดยเกษตรกรมีความรู้ที่มากที่สุดคือ 20 คะแนน และระดับความรู้ต่ำที่สุดคือ 4 คะแนน ซึ่งเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 56.1 รองลงมาคือระดับต่ำคิดเป็นร้อยละ 29.2 และน้อยที่สุดคือระดับมากคิดเป็นร้อยละ 14.7 (Table 1)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่ให้ข้อมูลส่วนมากมีความรู้ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากเกษตรกรมีพื้นฐานการเลี้ยงไก่มาเนิ่นนานซึ่งสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันและประชาชนลาวยังถือเอาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นกิจกรรมประจำในครัวเรือนเพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารในครัวเรือน ทั้งนี้เนื่องมาจากเกษตรกรยังขาดความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดการการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการด้านอาหาร การป้องกันโรค การนำใช้เทคนิคที่ทันสมัยเข้าช่วย เป็นต้น ซึ่งมีงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าการเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในด้านความรู้ให้มากขึ้นก็จะทำให้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองประสบความสำเร็จและได้ผลผลิตมากตามความต้องการ เช่น งานวิจัยของ ปราณี และคณะ (2556) รายงานว่า กลุ่มเครือข่ายของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอาชีพหลัก ในอำเภอ ดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในระบบการผลิต

เกษตรกรผู้เลี้ยงจะต้องมีความรู้ในการจัดการด้านอาหารที่เหมาะสม การจัดการการเลี้ยง การป้องกันโรค การใช้เครื่องฟักไข่ในกรณีมีการขยายผลผลิต อีกทั้งการรณรงค์การรับรู้ของประชาชนเพื่อช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาด และงานวิจัยของ ธนนันท์ และวารานันท์ (2556) พบว่าในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประจวบคีรีขันธ์เพื่อสร้างเป็นอาชีพของเกษตรกรที่ตำบลแม่ปิ้ง อำเภอพริ้ง จังหวัดเชียงใหม่ เกษตรกรต้องมีความรู้ในการจัดการการผลิตด้านต่าง ๆ โดยในการผลิต ลูกไก่ต้องมีความรู้หรือเทคนิคการใช้ตู้ฟัก การอนุบาลลูกไก่ การทำวัคซีนตามโปรแกรม การจัดการด้านอาหาร น้ำ เวชภัณฑ์อื่น ๆ การจัดการสุขาภิบาล เช่นเดียวกับการผลิตไก่ขุน ที่ต้องมีการจัดการเพิ่มเติมในการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในตลาด ชุมชนรวมทั้งการจัดการด้านการตลาด ดังนั้นการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรเพื่อให้ประสบความสำเร็จและได้ผลผลิตมากตามความต้องการเกษตรกรต้องมีการเพิ่มศักยภาพของตนเองในด้านความรู้ให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม คะแนนในระดับมากนั้นยังมีน้อย เนื่องจากระดับการศึกษาของเกษตรกรยังต่ำ อายุยังน้อย ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่อังมีไม่เพียงพอ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรยังต่ำ และการเข้าถึงของหน่วยงานส่งเสริมยังมีน้อยเนื่องจากพื้นฐานโครงสร้างไม่เอื้ออำนวย และยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ถือจารีตประเพณีความเชื่อทางศาสนาทำให้การถ่ายทอดความรู้นั้นเข้าถึงได้ยาก

Table 1 A number and percentage of levels of knowledge about native chicken rearing of the respondents

(n=319)		
Level of knowledge	N (person)	%
Low	93	29.2
Moderate	179	56.1
High	47	14.7
Total	319	100
\bar{x} = 10.6 SD = 3.57 Min-Max = 4-20		

Remark 0-7 = Low 8-14 = Moderate 15-21 = High

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกร พบว่า ระดับการปฏิบัติได้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 2.89 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการจัดการน้ำ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดการอาหาร ที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 3.43 3.22 และ 3.00 ตามลำดับ ส่วนด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพสัตว์ และด้านสวัสดิภาพสัตว์ อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 2.39 และ 2.19 ตามลำดับ (Table 2)

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองของเกษตรกร 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านองค์ประกอบฟาร์ม เกษตรกรมีการปฏิบัติได้ เช่น มีการสร้างโรงเรือนให้ไก่ โรงเรือนตั้งอยู่บริเวณ

น้ำท่วมไม่ถึง โรงเรือนแยกอยู่ห่างบ้านพักอาศัย โรงเรือนอยู่ห่างบริเวณใช้ยาฆ่าหญ้าและแมลง เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่เขตการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรยังอุดมสมบูรณ์ อุปกรณ์สร้างคอกส่วนมากยังหาได้จากไม้ในป่าที่ยังไม่ถูกทำลาย ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของ สุวิทย์ และคณะ (2556) ศึกษาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร หมู่ที่ 3 ตำบลวังตะเคียน อำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท พบว่า ด้านโรงเรือนและอุปกรณ์ เกษตรกรมีการปฏิบัติได้แก่ มีการสร้างโรงเรือน โรงเรือนอยู่บริเวณน้ำท่วมไม่ถึง โรงเรือนแยกอยู่ห่างบ้านพักอาศัย โรงเรือนอยู่ห่างบริเวณใช้ยาฆ่าหญ้าและแมลง โรงเรือนอยู่ห่างเสียงรบกวน มีที่บังลมและแดด มีรังไข่เพียงพอสำหรับแม่ไก่ แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ในเมืองหลาส่วนมาก โรงเรือนไม่มีตาข่ายคลุม ไม่มีไฟฟ้าส่องสว่าง ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ สุวิทย์ และคณะ (2556) รายงานว่าด้านโรงเรือนและอุปกรณ์ โรงเรือนมีตาข่ายคลุม มีไฟฟ้าส่องสว่าง อาจเนื่องมาจากเกษตรกรในเมืองหลาไม่มีงบประมาณเพียงพอในการจัดซื้ออุปกรณ์เหล่านี้ ด้านการ

จัดการน้ำ เกษตรกรมีการปฏิบัติได้อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากอุปสรรคให้น้ำ ส่วนมากยังทำได้จากไม้ในป่าที่ยังไม่ถูกทำลาย น้ำที่ใช้สำหรับการเลี้ยงไก่ยังอาศัยน้ำจากธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ ด้านการจัดการอาหาร อาหารสำหรับไก่พื้นเมือง ส่วนมากเกษตรกรใช้วัตถุดิบที่ปลูกเอง เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด และพืชผักที่มีตามธรรมชาติให้ไก่โดยตรง โดยไม่ได้ทำการผสมอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิชัย แลน้อย และคณะ (2558) ระบบการเลี้ยงและศักยภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา พบว่า เกษตรกรร้อยละ 48.49 ใช้ธัญพืช ได้แก่ ข้าวโพดและข้าวเปลือกเป็นอาหารไก่พื้นเมืองโดยตรงโดยไม่ได้ทำการผสมอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องมาจากการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรส่วนมากเป็นเลี้ยงแบบเป็นอาหารในครัวเรือน เลี้ยงในปริมาณน้อย ทำให้การกำจัดของเสียไม่ยุ่งยาก อีกทั้งมูลของไก่เกษตรกรยังใช้เป็นปุ๋ยใส่พืชผัก และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้ดินได้ดีอีกด้วย

ส่วนด้านการจัดการฟาร์ม ด้านสุขภาพสัตว์ และด้านสวัสดิภาพสัตว์ เกษตรกรมีการปฏิบัติได้อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้เนื่องจากหลายปัจจัย เช่น ด้านการจัดการฟาร์ม การจัดการของหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีน้อย การอบรมส่วนมากเป็นการอบรมการเลี้ยงไก่แบบทั่วไปไม่ได้เฉพาะเจาะจงในแต่ละด้าน การโฆษณาประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดอบรมยังเข้าไม่ถึงเกษตรกร เกษตรกรบางส่วนไม่สะดวกที่จะเข้าอบรมเนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่ไกลจากสถานที่จัดอบรม สำหรับด้าน

สุขภาพสัตว์ และด้านสวัสดิภาพสัตว์ ส่วนมากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรเป็นการเลี้ยงแบบปล่อยทำให้การดูแลสุขภาพสัตว์และด้านสวัสดิภาพสัตว์ไม่ดีเท่าที่ควร อีกทั้งยาและวัคซีนป้องกัน และรักษาสัตว์ยังมีจำกัด ส่วนด้านการจัดการฟาร์ม เกษตรกรส่วนมากไม่ได้เอาใจใส่ทำความสะอาดโรงเรือน ไม่มีการใช้น้ำยาฆ่าเชื้อ ด้านสุขภาพสัตว์ เกษตรกรไม่มีโปรแกรมการทำวัคซีนให้ไก่ ด้านสวัสดิภาพสัตว์ ไม่มีการคัดไก่เมื่อไก่เจ็บป่วย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ สุวิทย์ และคณะ (2556) ศึกษาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร หมู่ที่ 3 ตำบลวังตะเคียน อำเภอนองมะโมง จังหวัดชัยนาท เกษตรกรทุกรายมีการจัดการด้านการจัดการฟาร์มได้ดี ได้แก่ การทำความสะอาดโรงเรือนด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ทำความสะอาดพื้นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อฉีดยาหรือพ่น เปลี่ยนน้ำและทำความสะอาดภาชนะใส่น้ำทุกวัน รักษาโรงเรือนให้มีความสะอาด เปลี่ยนที่รองพื้นบ่อย ๆ หมั่นดูแลสุขภาพไก่เป็นประจำ มีการคัดไก่ที่ป่วยออกจากฝูงเพื่อสังเกตอาการ มีพื้นที่เพียงพอให้ไก่ออกกำลังกาย การสุขภาพ เกษตรกรทุกรายมีการปฏิบัติ เช่น ทำความสะอาดภาชนะต่าง ๆ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค สร้างโรงเรือนที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีการจัดการแหล่งน้ำสกปรกรอบโรงเรือนและบริเวณใกล้เคียง ทำการถ่ายพยาธิให้ไก่ ไม่ทิ้งซากไก่ลงน้ำ มีการกักไก่ไว้อย่างน้อย 7 วันก่อนนำเข้าฝูง ไม่ใช้น้ำจากแหล่งสาธารณะเลี้ยงไก่หากจำเป็นให้ผสมน้ำยาฆ่าเชื้อ ทำการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้ไก่ตามโปรแกรม

Table 2 Good agriculture practice for native chicken rearing of the respondents

(n=319)

Item	\bar{x}	SD	Description
1. Farm components	3.43	0.25	Moderate
2. Feed management	3.00	0.27	Moderate
3. Water management	3.50	0.26	Moderate
4. Farm management	2.40	0.18	Low
5. Animal health	2.39	0.28	Low
6. Animal well-being	2.19	0.30	low
7. Environmental management	3.22	0.37	Moderate
On average	2.89	0.14	Moderate

Remark Highest=4.51-5.00 High=3.51-4.50 Moderate=2.51-3.50 Low=1.51-2.50 Lowest=1.00-1.50

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (ตามหลักเกณฑ์ที่ดีเหมาะสม: ความรู้และการปฏิบัติได้) ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ในเมืองของเกษตรกรในเมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สรุปได้ว่า ศักยภาพของเกษตรกรด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (10.6 คะแนน) ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 56.1 และศักยภาพของเกษตรกรด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองรวมทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมทุกด้านเท่ากับ 2.89 โดยเรียงค่าเฉลี่ยแต่ละด้านจากมากไปน้อยคือ ด้านการจัดการน้ำ (3.50) ด้านองค์ประกอบฟาร์ม (3.43) ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม (3.22) ด้านการจัดการอาหาร (3.00) ด้านการจัดการฟาร์ม (2.40) ด้านสุขภาพสัตว์ (2.39) และด้านสวัสดิภาพสัตว์ (2.19) ดังนั้น เพื่อเพิ่มศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เกษตรกร

ต้องหาความรู้ใหม่ ๆ จากหลายช่องทาง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อพิมพ์ต่าง ๆ อินเทอร์เน็ต รวมทั้งการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เมื่อเกษตรกรมีความรู้เพิ่มมากขึ้นก็จะทำให้การปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองได้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามหลักเกณฑ์ที่ดีเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรในเมืองหลา แขวงอุดมชัย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า เกษตรกรมีศักยภาพในประเด็นความรู้และการปฏิบัติได้เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่ระดับปานกลาง ดังนั้น

1. เสนอให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง โดยความรู้เกี่ยวกับสุขภาพสัตว์ และสวัสดิภาพสัตว์ ได้แก่ การป้องกันและรักษาโรค วิธีการนำวัคซีนมาใช้อย่างถูกต้อง เป็นต้น และควร

มีการลงติดตามการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรเป็นประจำเพื่อช่วยในการชี้แนะเรื่องการปฏิบัติการเลี้ยงไก่ให้ถูกต้องและได้รับผลดียิ่งขึ้น

2. เสนอให้ภาคีรัฐบาลควรมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น ผ่านวิทยุชุมชน แผ่นพับ หนังสือ เป็นต้น เพื่อเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

3. ภาคีรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรนำเอาข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ไปเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรเพื่อให้ได้รับผลดี

4. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาความต้องการของเกษตรกรในเรื่องการส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองจากภาครัฐ และควรมีการศึกษาศักยภาพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อจะได้นำผลมาเปรียบเทียบกับการวิจัยครั้งนี้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ประสานงานโครงการโภชนาการอาหารแขวงอุดมชัย และผู้ประสานงานโครงการโภชนาการอาหารเขตเมืองหลา แขวงอุดมชัย ตลอดจนถึงเกษตรกรทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดีและขอขอบคุณมายังคณะผู้บริหารงาน คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรป่าไม้ มหาวิทยาลัยสุภานุวงศ์ ที่ให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือที่ดีตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

ธนนันท์ ศุภกิจจานนท์ และวราภรณ์ จันทร์วงศ์. 2556. รายงานการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่ เพื่อสร้างเป็นอาชีพของเกษตรกรในตำบลแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ปราณี รอดเทียน สุวิทย์โชตินันท์ ชัยวัฒน์ ศรีทองอินทร์ และทรงศักดิ์ ศรีอำพร. 2556. รายงานการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองประดู่หางดำเชียงใหม่เป็นอาชีพหลักในรูปแบบเครือข่ายอย่างยั่งยืนในอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิษระ แลน้อย วีรพงษ์ กันแก้ว กฤตภาค บุรณวิทย์ และบรรจง อาจคำ. 2558. ระบบการเลี้ยงและศักยภาพในการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรในจังหวัดพะเยา. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต.

สุวิทย์ คุ้มคงสินธุ์ จินดา ขลิบทอง และศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ. 2556. การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร หมู่ที่ 3 ตำบลวังตะเคียน อำเภอหนองมะโมง จังหวัดชัยนาท. เอกสารประกอบการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 3 วันที่ 3-4 กันยายน 2556 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Agricultural and Forestry Office La District. 2019. Implementation of the Action Plan for Agriculture and Rural Development, La District. 27: 8-9

- Bountong, B. 2000. Published by the National Agriculture and Forestry Research. Lao journal of Agriculture and Forestry. 10: 2-3
- Laos Extension for Agriculture Project. 2003. Rearing native chicken. Vientiane, Lao P.D.R.
- Livelihood Improvement Project for Southern Mountainous and Plateau Areas of Lao PDR. 2014. Relive the history of the local chickens in Laos. 34: 5-8.
- Planning and Investment Office La District. 2019. Social Economic Development Plan 5 years (2020-2024) La District Oudomsay province 2019. 75: 2-9.
- Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd. New york: Harper and Row Publication.